

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Логістика кризових ситуацій»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

**за темою - Концептуальні положення державного управління логістичним
забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування
на кризові ситуації**

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від
15.08.2022 № 1

Розробники: старший викладач циклової комісії економіки та управління,
к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Старший викладач циклової комісії економіки та управління КЛК
ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист,
Харченко М.В.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор,
експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекції:

1. Загальний стан в Україні за кризовими та надзвичайними ситуаціями.
2. Основні концептуальні положення державного управління логістичним забезпеченням сил безпеки під час реагування на кризові ситуації.
3. Трактування поняття «механізм державного управління логістичним забезпеченням» спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації.
4. Ключові принципи державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування на кризові ситуації.

Рекомендована література:

Основна:

1. Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про державне оборонне замовлення», «Про основи національної безпеки України», «Про організацію оборонного планування».
2. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
3. Барковець А.І., Шведун В.О. Антикризовий менеджмент у державному управлінні. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Харків, 22-23 лютого 2017 р.). Х.: НУ ЦЗУ, 2017. С. 197.
4. Чуб І.А., Михайловська Ю.В., Новожилова М.В. Формалізація задачі ресурсного забезпечення ліквідації техногенної надзвичайної ситуації. Збірник наукових праць "Проблеми надзвичайних ситуацій". 2017. Вип. 25. С. 154-158.
5. Попов В.М., Чуб І.А., Гудак Р.В. Оцінка ефективності розподілу ресурсного забезпечення ліквідації надзвичайної ситуації. Збірник наукових праць "Проблеми надзвичайних ситуацій". 2017. Вип. 26. С. 108-112.
6. Крикавський Євген. Логістичне управління. Підручник. — Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2005. — 684 с.
7. Крикавський Є. Логістика. Основи теорії: Підручник — 2-е вид., доп. і переробл. — / Є. Крикавський. — Львів : НУ «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2006. — 456 с.
8. Крикавський Є. Логістика. Основи теорії: Підручник / Є. Крикавський. — Львів : НУ «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2004. — 416 с.
9. Чухрай Н.І. Логістичне обслуговування: Підручник / Н.І. Чухрай — Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006 — 284 с.
10. Якубовський О.П. Управління ризиками та кризами / Якубовський О.П., Пахомова Т.І., Драгомирецька Н.М // (опорний конспект дистанційного курсу навчальної дисципліни): Навчальний посібник. — К.: Центр

дистанційного навчання НАДУ при Президентіві України, 2005. — 68 с.

11. Чухрай Н. Логістичне обслуговування: Підручник. / Н. Чухрай. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. — 292 с.

12. Гаджинский А.М. Логистика. / А.М. Гаджинский. — М.: Маркетинг, 2000. — 375 с.

13. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії. / Є.В. Крикавський. — Л.: Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2004. — 416 с.

14. Белаї С.В. Розроблення комплексного державного механізму протидії кризовим ситуаціям за масовою участю населення. Держава та регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Державне управління. Запоріжжя: Класич. приват. ун_т. 2013. № 3 (43). С. 57-61.

15. Сумець О.М. Логістика кризових ситуацій. Конспект лекцій. Освітньо-професійна програма «Логістика», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 073 Менеджмент. КЛК ХНУВС. 2020.

Додаткова:

16. Карпенко Г. П. Логістичні термінологічні студії в Україні / Г. П. Карпенко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. — 2013. — № 14. — С. 191–196.

17. Яковлев А. І. Удосконалення методичних засад управління витратами на промислових підприємствах / А. І. Яковлев // Економіка. Фінанси. Право. — 2014. — № 7. — С. 17–19.

18. Сачинська Л. В. Управління логістичними витратами підприємства / Л. В. Сачинська // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.). — 2012. — С. 382–383.

19. Окландер М. А. Логістика / М. А. Окландер. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 346 с.

20. Рета М. В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік / М. В. Рета // Бізнес Інформ. — 2012. — № 8. — С. 155–158.

21. Помірко Н. М. Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві / Н. М. Помірко // Вісник НУ «Львівська політехніка». — 2010. — № 669. — С. 99–107.

22. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є.Крикавський, О.Похильченко, М. Фертч. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. — 844 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

23. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної

служби України з надзвичайних ситуацій у 2016 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2017/2/22/2016.pdf>

24. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2017 році. URL: [https://www.dsns.gov.ua/files/2018/1/26/Zvit%202017\(%D0%9A%D0%9C%D0%A3\).pdf](https://www.dsns.gov.ua/files/2018/1/26/Zvit%202017(%D0%9A%D0%9C%D0%A3).pdf)

25. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2018 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2019/1/18/321.pdf>

26. Дегтяр А.О., Белай С.В. Дослідження державних механізмів протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру в Україні: методологічний аспект. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електронне фахове видання, 2015. № 1. URL: http://el_zbirn_du.at.ua/2015_1/20.pdf

27. Белай С.В. Концепція стратегії соціально-економічної безпеки регіонів України. Державне будівництво. Х.: ХарПІ НАДУ. 2012. № 2. URL: www.kbuara.kharkov.ua

28. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/56.pdf.

29. Логістика кризових ситуацій. <http://edu.lp.edu.ua/moduli/lohistyka-kryzovykh-sytuatsii>.

30. Логістичний менеджмент в кризових ситуаціях. <http://vlp.com.ua/node/15595>

Текст лекції

Преамбула

Нинішній стан в Україні характеризується постійним виникненням кризових ситуацій. Для реагування на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці, залучаються сили безпеки. Для керівництва спільними діями сил безпеки створюються ситуаційні центри, на які, серед інших, повинні покладатися завдання управління всебічним (в основному логістичним) забезпеченням. А тому слід орієнтуватися на побудову єдиної системи державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці, а також розробити відповідні концептуальні положення.

1. Загальний стан в Україні за кризовими та надзвичайними ситуаціями

Сьогодення в Україні характеризується постійним виникненням кризових ситуацій. На жаль, протягом останніх п'яти років продовжувалась тенденція до збільшення кризових та надзвичайних ситуацій (КтаНС), які загрожують державній безпеці України. Кількість КтаНС в Україні на протязі 2015—2017 рр. показувало невтішну динаміку. Так, загальна кількість КтаНС збільшилася на 10,8 %, водночас кількість КтаНС природного та соціального характеру збільшилася на 28 % та 11,1 % відповідно. Попри деяку позитивну динаміку

щодо КтаНС у 2018-2020 рр. кількість їх залишалася суттєвою. Так, зареєстровано всього в Україні 128 КтаНС, з них 48 — техногенного, 77 — природного та 3 — соціального характеру. Кількість загиблих внаслідок КтаНС у 2018 році становило 168 осіб, постраждалих 839, матеріальні збитки склали 516 360 тис. грн. На 2019 і 2020 р. ситуація не покращилась.

Для керівництва заходами з реагування кризові ситуації, що загрожують державній безпеці, створюються Єдині (спільні) спеціальні органи державного управління (оперативні штаби) та пункти управління (Ситуаційні центри), на які, серед інших, повинні покладатися завдання управління всебічним забезпеченням (в основному логістичним). Нині кожне із СБ має свої власні особливості, а також різні спроможності щодо управління різними видами логістичного забезпечення, що значно знижує оперативність виконання завдань. Аналіз досвіду управління та організації логістичного забезпечення формувань сектору безпеки і оборони у зоні проведення ООС, показав, що наявна система виявилася малоефективною оскільки використовуються незбалансовані та високо витратні механізми управління, а системи логістичного забезпечення практично кожної із сил безпеки та сил оборони мають, у свою чергу, складну багаторівневу систему управління, нерівномірну і громіздку інфраструктуру. Тому на цей момент часу в Україні доцільно впровадити єдину систему державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці, а також розробити її концептуальні положення.

2. Основні концептуальні положення державного управління логістичним забезпеченням сил безпеки під час реагування на кризові ситуації

Основні концептуальні положення державного управління логістичним забезпеченням сил безпеки під час реагування на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці полягають:

- 1) у розробленні концептуальної моделі;
- 2) у розробленні основоположних принципів державного управління;
- 3) в обґрунтуванні основних функцій органів державного управління;
- 4) у розробленні методики обґрунтування управлінських рішень щодо логістичного забезпечення сил безпеки під час реагування на кризові ситуації.

Виходячи з наведених позицій, на цей момент часу вітчизняними вченими розроблена концептуальна модель державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці України (рис. 1).

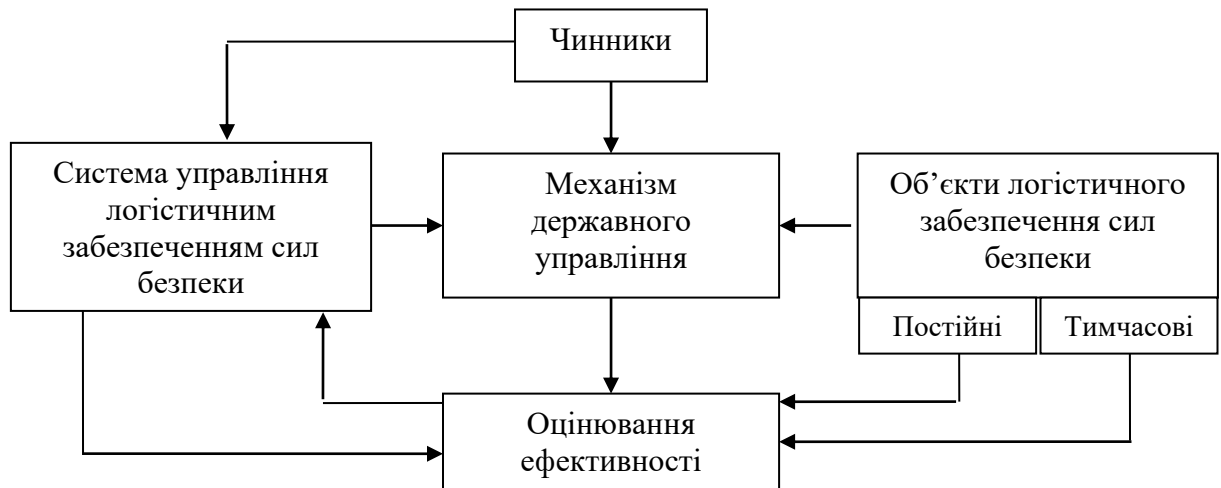

Рис. 1. Концептуальна модель державного управління логістичним забезпеченням сил безпеки під час реагування на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці

З рис. 1 слідує, що модель державного управління повинна будуватися на об'єктах і системі управління логістичним забезпеченням сил безпеки. Чисельність об'єктів залежить від рівня небезпеки в країні. Об'єкти можуть бути як постійними, так і тимчасовими.

Використовуючи підхід до визначення поняття державного управління в широкому розумінні, сформулювати поняття державного управління нашої проблематики – це цілеспрямований, регулюючий та організуючий вплив держави через систему її органів та посадових осіб у них на відповідні процеси перетворення, сталого розвитку й ефективну діяльність органів управління.

Своєю чергою, цілеспрямований вплив держави на процеси логістичного забезпечення спільних дій сил безпеки, здійснюється у формі розроблених вищими органами державної влади законів та підзаконних актів. Сьогодні такими документами є:

- 1) Закон України про національну безпеку України,
- 2) Стратегія національної безпеки,
- 3) Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України,
- 4) Державна програма розвитку озброєння та військової техніки тощо.

Слід також вказати, що у площині проблеми, яка розглядається, держава має на неї одночасово регулюючий і організуючий вплив.

Регулюючий вплив держави реалізується шляхом закріплення законами та підзаконними актами норм права, яке полягає у прийнятті нових або внесенні змін до існуючих законів та підзаконних актів, які визначають державну політику у сфері національної і державної безпеки, визначають поняття "кризова ситуація", регламентують державне управління спільними діями сил безпеки та їх логістичним забезпеченням при реагуванні на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці. Таке удосконалення повинно мати системний характер, а також поширюватись на всі рівні нормативно-правової бази.

Організуючий вплив держави полягає у закріпленні організаційної структури, порядку створення і діяльності органів управління спільними діями сил безпеки та їх логістичним забезпеченням при реагуванні на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці. Він здійснюється відповідно до визначених законами правових норм у формі видання нормативно-правових актів (указів, постанов, директив, наказів, розпоряджень тощо).

У науковій літературі, що присвячена проблемам державного управління, поняття "механізм державного управління" є розповсюдженим та дуже широко уживаним, хоча різні автори трактують його по-різному. Разом з цим, механізми державного управління спільними діями сил безпеки, не говорячи про їх логістичне забезпечення, залишаються практично малодослідженими та невизначеними.

3. Тракткування поняття «механізм державного управління логістичним забезпеченням» спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації

Під *механізмом державного управління логістичним забезпеченням* спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці, можна розуміти спосіб впливу держави через систему її органів та посадових осіб у них на процеси логістичного забезпечення з метою якнайшвидшої зміни обстановки, яка склалася внаслідок кризової ситуації, ліквідації або нейтралізації її наслідків та відновлення нормальних умов життєдіяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, підприємств, організацій, населення.

Отже, *механізми державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки при реагуванні на кризові ситуації*, що загрожують державній безпеці, повинні складатись з послідовності таких операцій та дій:

1) оцінювання рівня забезпечення силами та матеріально-технічними засобами окремих військових формувань та правоохоронних органів, що залучаються до реагування на кризові ситуації;

2) виявлення дефіциту відповідних сил та матеріально-технічних засобів для ліквідації кризової ситуації;

3) перерозподіл ресурсів на основі використання сформованого математичного апарату з метою їх раціонального використання при ліквідації кризової ситуації;

4) забезпечення безперебійного, своєчасного, швидкого та повного матеріально-технічного забезпечення.

На відміну від існуючих, вказаний механізм використовує надмірні можливості одних сил безпеки для задоволення потреб інших, які в даних час не володіють матеріально-технічними засобами.

4. Ключові принципи державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування на кризові ситуації

Концептуальні положення є вихідними при формуванні стратегії, тому вважається концептуальним застосування низки принципів державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування на кризові ситуації (рис. 2).

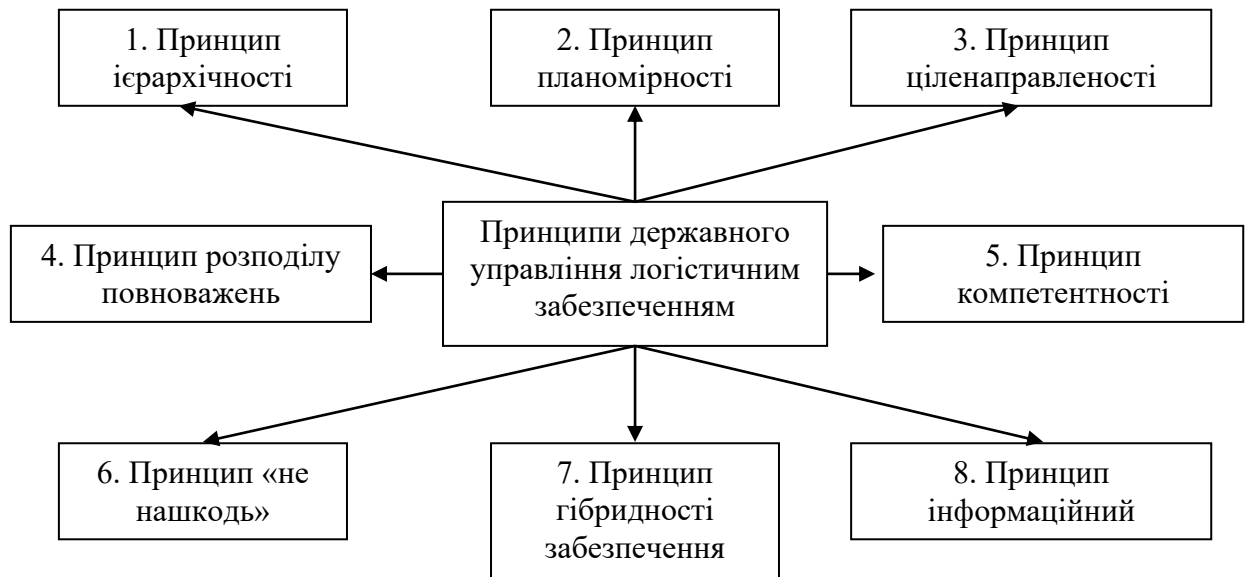

Рис. 2. Ключові принципи державного управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування на кризові ситуації

Надамо стислу характеристику цим принципам:

1) принцип ієрархічності (припускає вертикальне розподілення державного управління логістичним забезпеченням, виділення рівнів управління та підкорення нижчих ланок вищим).

2) принцип плановірності (складання програми дій логістичного забезпечення та їх реалізацією, проявляється у нормалізації умов праці та її розподілу між виконавцями, в координації дій виконавців, їх урахування й контролю);

3) принцип ціленаправленості (чітка постанова цілей перед кожним органом логістичного управління сил безпеки на відповідних рівнях управління);

4) принцип розподілу повноважень (для уникнення конфлікту інтересів право перерозподілу матеріальних засобів надається елементу надсистеми по відношенню до системи логістичного забезпечення окремих сил безпеки, що дозволяє уникнути випадків впливу корпоративних інтересів на результати розподілу ресурсів);

5) принцип компетентності (означає обов'язковість знання фахівцями органів управління специфіки логістичного забезпечення на відповідних рівнях управління);

6) принцип "не нашкодь" (під час планування перерозподілу сил та засобів враховувати особливості систем логістичного забезпечення сил безпеки з метою мінімізації шкоди надсистемам);

7) принцип гібридності забезпечення (у випадку неможливості своєчасного, безперервного та повного логістичного забезпечення створеного угруповання за рахунок ресурсів залучення сил безпеки залучаються ресурси місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування);

8) інформаційний принцип (з метою забезпечення оперативності збору даних про наявність запасів матеріально-технічних засобів в органі управління постійно з визначеною періодичністю, а у разі суттєвих змін негайно, здійснюється моніторинг наявності запасів матеріально-технічних засобів) та ін.

Таким чином, державне управління логістичним забезпеченням спільних дій сил безпеки під час реагування на кризові ситуації, що загрожують державній безпеці, повинно бути реалізовано розробленням комплексного державного механізму.